శ్రీకృష్ణదేవరాయలు (1509-30)

* ఇతను మొత్తం విజయనగర సామ్రాజ్యంలో అతి గొప్పవాడు.
* ఇతని బిరుదులు – యవనరాజ్య స్థాపనాచార్య, ఆంధ్రభోజ, దక్షిణాపథస్వామి
  సాహిత్య సమరాంగ సార్వభౌమ, గజపతి గజకూటపాకనేన
* ఇతను 1509, Aug 8 న తేదీన సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించాడు.
* ఇతను ప్రతాపరుద్ర గజపతి తో అనేక యుద్ధాలు చేసాడు. చివరకు ప్రతాపరుద్ర గజపతి అతని/తన పరాజయాన్ని అంగీకరించి, తన కుమార్తె అన్నపూర్ణను శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు ఇచ్చి వివాహం చేసాడు. కట్నంగా బాలకృష్ణుని విగ్రహాన్ని ఇచ్చాడు. ఇది హంపిలోని కృష్ణస్వామి దేవాలయంలో ప్రతిష్ఠించబడింది.
* SKDR భీజాపూర్ సుల్తాన్ అయిన యూసఫ్ అదిల్ షాను కొవెలకొండ యుద్ధంలో ఓడించాడు.
* SKDR గుల్బర్గా పై దాడి చేసి, బగీర్ మాలిక్ ను ఓడించి, బీదర్ కోటలో బందీగా వున్న నిజమైన బహ్మనీ సుల్తాన్ మహ్మద్ షాను రాజుని చేసి, యవనరాజ్య స్థాపనాచార్య అనే బిరుదును పొందాడు.
* SKDR 1510 లో పోర్చుగీస్ గవర్నర్ అల్బుకెర్క్ తో ఒక ఒప్పందం కుదుర్చుకొని, గుర్రాలను దిగుమతి చేసుకునే విధంగా మరియు విజయనగర సైనికులకు సరంగి దళాల్లో శిక్షణ పొందే నిధంగా చర్యలు తీసుకొన్నాడు.
* ఈ ఒప్పందాన్ని కుదుర్చిన పోర్చుగీసు అధికారి – ఫ్రేయర్ లూయిస్
* 1510 లో అల్బుకెర్క్ గోవాను ఆక్రమించడంలో SKDR సహకరించాడు.
* పోర్చుగీస్ సేనాని క్రిస్టోసిరిఫొగారిడో SKDR ఆస్థానానికి సైనికులకు ప్రత్యేక శిక్షణ ఇచ్చుట కొరకై పంపబడ్డారు.
* SKDR కాలంలో సాహిత్యం అత్యధికంగా అభివృద్ధి చెందింది.
* SKDR కాలాన్ని తెలుగు సాహిత్యంలో స్వర్ణయుగం అంటారు.
* ఇతని ఆస్థానంలో అష్టదిగ్గజాలు వుండేవారు.
  1. అల్లసాని పెద్దన (ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు) – మనుచరిత్ర
  2. నంది తిమ్మన (ముక్కు తిమ్మన) – పారిజాతాపహరణం

This document is submitted by manabadi user. we are not responsible for any copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com

3. ధూర్జటి — శ్రీకాళహస్తీశ్వర మహాత్మ్యం

4. తెనాలి రామకృష్ణ (వికటకవి) — పాండురంగ మహాత్మ్యం, ఘటికాచలమహాత్మ్యం

5. అయ్యలరాజు రామభద్రుడు - రామాభ్యుదయం.

6. పింగళి సూరన్న — కళాపూర్ణోదయం

7. రామరాజభూషణుడు (భట్టుమూర్తి) — వసుచరిత్ర

8. మాదయ్యగారి మల్లన్న — రాజశేఖర చరిత్ర

* SKDR భువనవిజయంలో సాహితీ గోష్ఠిలను నిర్వహించేవాడు.
* ఇతని గురువు — తాతాచార్యులు / వ్యాసరాయలు
* SKDR అనేక పుస్తకాలను రచించాడు.
  1. ఆముక్తమాల్యద / విష్ణుచిత్తీయం — తెలుగులో
  2. జాంబవతీ పరిణయం — సంస్కృతం
  3. ఉషా పరిణయం — సంస్కృతం.
* ఆముక్తమాల్యద తిరుపతిలోని శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామికి అంకితం చేయబడింది
* SKDR ఆముక్తమాల్యద ను తన కుమార్తె మోహనాంగి చే రాయించాడు.
* SKDR యొక్క ఆస్థాన విద్వాంసుడు లక్ష్మీనాథుడు సంగీతసూర్యోదయం అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు.
* SKDR యొక్క ఇద్దరు భార్యలు చిన్నాదేవి, తిరుమలదేవి శిల్పాలు తిరుమలలో చెక్కబడ్డాయి.
* తిరుమలాంబిక అచ్యుతరాయలు కాలంలో వరదాంబికా పరిణయం అనే గ్రంథాన్ని రచించింది.
* SKDR హంపిలో (హజరా) మహాదేవాలయం లేదా రామచంద్రాలయం కృష్ణస్వామి దేవాలయం, విఠలస్వామి దేవాలయంను నిర్మించాడు.
* తన తల్లి నాగాంబ జ్ఞాపకార్థం నాగలాపురం అనే పట్టణాన్ని నిర్మించాడు.
* హంపిలో పద్మమహల్ లేదా Lotous Mahal Indo-islamic శైలిలో Indo-Aromic శైలిలో నిర్మించబడింది.
* ఇతను విశాఖపట్నం లోని సింహాచలం వరాహనరసింహస్వామికి [illegible]

* ఇతని
* ఈ దే
* ఇతను
* 1526 లో
కాని
* దీనికి
కుటు
— SKDR
* SKDR
బార్బో
అచ్యు
* ఇతని
* ఇతని
సంద
* అచ్యు
చేసుకొ
* దీని ప
* అలియ
చేసుక
* ఇతని
* సదా
* ఇత
* ఇతన
* అలిచ
స్వ
విభజ

This document is submitted by manabadi user. we are not responsible for any copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com

* ఇతను మంగళగిరి లక్ష్మీనరసింహ దేవాలయానికి భూమిని దానం చేసాడు.
* ఈ దేవాలయం యొక్క శిఖరం AP లోనే అతి ఎత్తైన శిఖరంగా పరిగణించబడుతుంది.

* ఇతను ప్రసన్నవీరభద్ర మఠాన్ని నిర్మించాడు.
* 1526 లో తన కుమారుడు తిరుమలదేవరాయ తన వారసుడిగా ప్రకటించబడ్డాడు. కాని ఇతను వాత్సకు సరిఅయ్యాడు.
* దీనికి SKDR ప్రధాని తిమ్మరసు లేదా అప్పాజీను చాలా శక్తిని చేస్తూ కొంతమంది పన్ని ఇతని 2 కళ్ళు తీయించేసారు. తర్వాత అనారోగ్యానికి గురై
- SKDR 1530లో మరణించాడు.
* SKDR కాలంలో విజయనగరంను సందర్శించిన ముఖ్యమైన పోర్చుగీస్ యాత్రికులు బార్బోజా, డొమింగో పేస్.

అచ్యుతదేవరాయలు:

* ఇతని సేనాని - అలియరామరాయ
* ఇతని కాలంలో పోర్చుగీస్ యాత్రికుడైన న్యూనిజ్ విజయనగరాన్ని సందర్శించాడు.
* అచ్యుత సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించటకు అలియరామరాయతో ఒక శాంతి ఒప్పందం చేసుకోవలసి వచ్చింది.
* దీని ప్రకారం అచ్యుత రాజు అవ్వగా, అలియరామరాయ సేనాని అయ్యాడు.
* అలియరామరాయ అచ్యుతదేవరాయ తిరుసతి, శ్రీకాళహస్తిలో పట్టాభిషేకం చేసుకున్నాడు.
* ఇతని తర్వాత పాలకుడు సదాశివరాయలు.
* సదాశివ తుళువ వంశంలో చివరివాడు.
* ఇతని సేనాని కూడా అలియరామరాయ.
* ఇతను అలియరామరాయ చేతిలో ఒక కీలుబొమ్మ
* అలియరామరాయ స్వతంత్ర పాలన చేస్తూ బిజ్జానీ రాజ్యంలోని అంతర్గత వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకునేవాడు. వారి మధ్య విభేదాలు సృష్టించి, విభజించి-పాలించు అనే సిద్ధాంతాన్ని పాటించాడు.

www.manabadi.com

Copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com

* ఒకసారి విజయనగర సైన్యం అహ్మద్‌నగర్ పై దాడి చేసినప్పుడు అనేక మంది పోరులు హతమార్చబడి, అనేక మందిపై అనేక అఘాత్యాలు జరప బడ్డాయి.
* దీనిని ఆసరాచేసుకొని బహమనీ రాజ్యాలు తమ వ్యక్తిగత వివాదాలను పక్కనబెట్టి, విజయనగరంకు వ్యతిరేకంగా ఒక కూటమి లా ఏర్పడ్డాయి.
* బహమనీ రాజ్యాల్లో ఒక్క బీరార్ మినహాయించి, మిగతా 4 రాజ్యాలు విజయనగరంకు వ్యతిరేకంగా కూటమిలో పాల్గొన్నాయి.
* అప్పటి బహమనీ రాజ్య పాలకులు 1. గోల్కొండ – ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా
2. అహ్మద్‌నగర్ – హుస్సేన్ నిజాం షా
3. బీదర్ – బుర్హాన్ బరీద్ షా
4. బీజాపూర్ – ఆలీ ఆదిల్ షా (అదిల్ షా)
5. బీరార్ – దర్యా ఇమాద్ షా (ఇతను కూటమిలో పాల్గొనలేదు)

రాక్షస తంగడి / బన్నిహట్టి / తళ్లికోటయుద్ధం: (1565 Jan 23)

* బహమనీ రాజ్యాల కూటమి విజయనగరంపై యుద్ధం ప్రకటించి, తళ్లికోట అనే ప్రాంతం వద్ద VZM సైన్యాన్ని ఎదుర్కొన్నారు.
* ఈ యుద్ధం అప్పుడు అలియరామరాయ వయస్సు – 90 yrs.
* ఈ యుద్ధంలో అలియరామరాయ యొక్క ఇద్దరు సోదరులు తిరుమలరాయ, వెంకటాద్రి కూడా పాల్గొన్నారు.
* ఈ యుద్ధం కృష్ణానది, మలివాహరి నదుల మధ్య జరిగింది.
* ఈ యుద్ధంలో VZM సైన్యం ఓడించబడింది.
* అహ్మద్‌నగర్ పాలకుడైన హుస్సేన్ నిజాం షా అలియరామరాయను హతమార్చాడు. VZM పూర్తిగా ధ్వంసం చేయబడింది.
* ఈ యుద్ధం సూచి సూయల్ తన The forgotten empire. అనే గ్రంథంలో వివరించాడు.
* ఈ యుద్ధాన్ని భోగోచ్చరం యుద్ధం అని కూడా అంటారు.
* " " నీలకంఠశాస్త్రి) రాక్షస తంగడి యుద్ధమని పేర్కొన్నాడు.
* " " H.K. షేర్వాన్ని బన్నిహట్టి " "

www.manabadi.com

This document is submitted by manabadi user. we are not responsible for any copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com

* ఈ యుద్ధంలో VZM సైన్యం పూజియం పాలవ్వడంతో తిరుమలరాయలు సదాశివరాయలను తీసుకొని పెనుగొండకు పారిపోయాడు.
* 1570 లో తిరుమలరాయలు పెనుగొండ లో అరవీటి వంశాన్ని స్థాపించి, మరలా విజయనగర వైభవాన్ని పునరుద్ధరించుటకు ప్రయత్నించాడు.

అరవిటి వంశం:

తిరుమలరాయలు:

* ఇతను పెనుగొండ రాజధానిగా 2 సంవత్సరాలు పాలన చేసాడు.
* ఇతను 1572 లో మరణించడంతో శ్రీరంగరాయ-I అరవీటి వంశపాలకుడయ్యాడు.
* తిరుమల రాయలు తన రాజ్యాన్ని భాషా ప్రాతిపదికన 3 విభాగాలుగా విభజించాడు. 1. తెలుగు 2. కన్నడ 3. తమిళ.

వెంకటపతిరాయలు-II (1585-1614)

* ఇతను అరవిటి వంశంలో అతిగొప్పవాడు.
* ఇతను VZM రాజ్యాన్ని అత్యధిక కాలం పాలించిన రాజు.
* ఇతను రాజధానిని పెనుగొండ నుండి చంద్రగిరికి మార్చాడు.
* ఇతని పాలనా కాలంలోనే ఆంధ్రా తీరంలో డచ్ వారు (1605), బ్రిటీష్ వారు (1611) తమ మొట్టమొదటి స్థావరాలను నిర్మించుకున్నారు.
* అరవిటి వంశంలో చివరివాడు – శ్రీరంగరాయ-III.
* శ్రీరంగ-III 1646 లో బీజాపూర్ సైన్యంచే ఓడించబడ్డాడు. దీనితో అరవీటి వంశం తో పాటు, మొత్తం విజయనగర సామ్రాజ్యం అంతమయ్యింది.
* వెంకటపతి రాయలు-III, 1639 లో మద్రాసపట్నంను బ్రిటీష్ అధికారి అయిన ఫ్రాన్సిస్ డేకి ఇచ్చాడు.

సమాజం:

* విజయనగర కాలంలో చతుర్వర్ణ వ్యవస్థ వుండేది.
* బ్రాహ్మణులకు ఉన్నత స్థానం కల్పించబడింది.
* ఈ కాలంలో సతీసహగమనం, బాల్యవివాహాలు, వరకట్నాచారం వుండేవి.
* బహుభార్యత్వం వుండేది.
* అప్పట్లో వేశ్యాలను బట్టి వంశపు గత్తెలను వ్యవహరించేవారు.

This document is submitted by manabadi user. we are not responsible for any copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com

* సమాజంలో వేశ్యావ్యవస్థకు చట్టబద్ధత కల్పించబడింది.
* వేశ్యలపై విధించే పన్ను – గనాచారి పన్ను
* ఈ కాలంలో సాంఘాగం అనే కులాల కూటమి ఏర్పడింది.
  1. కంసాలి 2. కమ్మరి 3. కాసె 4. స్వర్ణకారి 5. వడ్రంగులు
* అతియకామరాయ నుంగలి వారికి శిస్తు మినహాయింపు ఇచ్చాడు.
  (కండొజా అనే ముంగలివాడి విజ్ఞప్తి మేరకు ఈ మినహాయింపు ఇచ్చాడు)
* అప్పటి సమాజంలో చెలామణిలో వున్న కరెన్సీను పర్ధమోన్ అనేవారు.
* VZM లో చలామణి లో వున్న పాగోడ్డను బంగారు నాణేలను పెసాడో అనేవారు.
* భూమిశిస్తును వసూలు చేసే శాఖను అతవానే అనేవారు.
* మణిగ్రామం, వైకోళ్ళాలు అనే వర్తక శ్రేణులు అప్పట్లో వుండేవి.
* VZM కాలంలో అతి ముఖ్య బంగారునాణెం – ఫ్రా ఫానం.

మతం :

* VZM కాలంలో వైష్ణవమతం ఎక్కువగా వ్యాప్తి చెందబడింది.
* వీరి కులదైవం – విరూపాక్షుడు.
* వీరి శాసనాలలో అంతిమపదం – విరూపాక్షాయనమ: అని వుండును.
* వీరి కులగురువు – కాశీవిలాస క్రియశక్తి.
* హరిహరరాయ-II శ్రీశైలంలో ముఖమండపాన్ని నిర్మించాడు.
* బుక్కరాయ-I VZM లోని పాండురంగ బజార్ లో పార్శ్వనాథాలయంను నిర్మించాడు.
* SKDR యొక్క సామంతుడైన విరుపన్న లేపాక్షి దేవాలయంను నిర్మించాడు.

సాహిత్యం:

* బుక్కరాయ-I కాలంలో నాచానసోముడు ఉత్తరహరివంశంను రచించి, హరిహరదేవునకి అంకితం చేసాడు.
* మొల్ల, మొల్ల రామాయణంను రచించి, రాముడికి అంకితం చేసింది.
* తెలుగులో తొలి జంటకవులైన నందిమల్లయ్య, గంటసింగన్నలు వరాహపురాణంను రచించి, నరసనాయకునికి అంకితం ఇచ్చారు.

www.manabadi.com

This document is submitted by manabadi user. we are not responsible for any copyright voilation. For any discrepancies please eamil us: info@manabadi.com